

Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för växtbiologi
Box 7080
750 07 Uppsala

Avsiktlig utsättning av genetiskt modifierad potatis (*Solanum tuberosum*) under 1999

Sveriges lantbruksuniversitet inkom den 5 mars 1999 med en ansökan om att under 1999 få genomföra avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade potatiskloner som tillförts resistens mot två olika typer av rostringvirus. Ansökan omfattar 22 transgena kloner som transformerats med tre olika genkonstruktioner för resistens mot Potato Mop Top Virus (PMTV) och en genkonstruktion för resistens mot Tobacco Rattle Virus (TRV). Samtliga kloner har även tillförts en selektionsgen, som ger tolerans mot antibiotikum kanamycin/neomycin.

Sveriges lantbruksuniversitet ansöker om att få genomföra ett försök på maximalt 500 m² i Halmstad kommun. Avsikten med försöket är att bedöma klonernas agrikulturna värde. Försöket avser även att identifiera eventuella morfologiskt avvikande kloner samt att kontrollera de modifierade egenskapernas stabilitet.

Remissinstanser

I ärendet har följande remissinstanser givits tillfälle att avge yttrande: Gentekniknämnden, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Sveriges lantbruksuniversitet (Institutionen för ekologi och växtproduktionslära samt Avdelningen för växtförädling), Lunds universitet (Ekologihuset), Stockholms universitet (Enheten för populationsgenetik), Lantbrukarnas Riksförbund, Svenska Naturskyddsföreningen och Ekologiska Lantbrukarna.

Följande remissinstanser tillstyrker ansökan: Gentekniknämnden, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Sveriges lantbruksuniversitet (Avdelningen för växtförädling) och Lunds universitet. Lantbrukarnas Riksförbund tillstyrker ansökan under förutsättning att orsaken till eventuell svag effekt mot rostringvirus utreds.

Ekologiska Lantbrukarna avstyrker ansökan på grund av ett generellt avståndstagande från användandet av antibiotikaresistensgener som markögener i växter. Ekologiska Lantbrukarna anser dessutom att ansökan är otillräcklig vad gäller viss information om den genetiskt modifierade potatisen.

Övriga remissinstanser har inte inkommit med yttranden.

Samråd

Samråd i ärendet har skett med Gentekniknämnden och Naturvårdsverket, i enlighet med 9 § förordning (1994:901) om genetiskt modifierade organismer. Gentekniknämnden och Naturvårdsverket har inga erinringar mot ett bifall av den aktuella ansökan.

Risikoförebyggande åtgärder

Av ansökan från Sveriges lantbruksuniversitet framgår bl.a. följande i fråga om riskförebyggande åtgärder och transporter:

Ett avstånd på 100 meter kommer att hållas till annan potatisodling. Upptagning av potatisen kommer att göras med stor noggrannhet för att så långt som möjligt eliminera förekomst av s.k. överliggare. Den skördade potatisen lagras vid Institutionen för växtbiologi, SLU i Uppsala. Lagringen sker separat från annan potatis och väl märkt. All inblandning med annan potatis kommer att förhindras. Efter skörd kommer försöksfältet att läggas i en ettårig helträda. Uppkomna fröplantor kommer att registreras och avlägsnas eller bekämpas. Ingen potatisodling kommer att ske på försöksfältet de därpå följande två åren.

Analyser av samtliga kloner kommer att genomföras vid Institutionen för växtbiologi, SLU. Rester av de knölar som används vid analyserna kommer att destrueras genom förbränning. Transport kommer att göras av utsäde mellan Svalöv och Halmstad och av skördad potatis från försöksfältet till laboratoriet i Uppsala. All transport kommer att ske på sådant sätt att spridning av genetiskt modifierad potatis förhindras. Detta kommer att ske genom att potatisen är väl innesluten i containrar eller dubbla säckar eller att endast genetiskt modifierad potatis fraktas.

Skäl för beslutet

Enligt 13 kap. 12 § miljöbalken (1998:808) får avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer endast ske efter tillstånd.

I 13 kap. 13 § miljöbalken stadgas att tillstånd får lämnas endast om den verksamhet som ansökan avser är etiskt försvarbar.

Enligt 13 § förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken är Jordbruksverkets tillståndsmyndighet för ifrågavarande verksamhet.

Jordbruksverket gör följande bedömning:

Potatis reproducerar sig främst vegetativt med knölar men kan även bilda frön. På grund av knölens frostkänslighet är dess övervintringsförmåga starkt begränsad i det svenska klimatet. Potatis är inte korsningsbar med de i Sverige växande vilda släktingarna nattskatta (*Solanum nigrum*) och besksöta (*Solanum dulcamara*). Genetiskt modifierad potatis kan därför endast sprida sina gener till odlad potatis. Pollenspridningen är dessutom begränsad till något 10-tal meter. Fröplantor och kvarblivna knölar i odlingen förstörs i regel av jordbearbetning och ogräs-bekämpningsmedel samt konkurreras ut av den efterföljande grödan. Utanför åkermarken saknar frön och knölar konkurrensförmåga. Förvildad potatis har inte påträffats i Sverige.

De av sökanden angivna säkerhetsåtgärderna bedöms vara tillräckliga för att förhindra spridning av de insatta generna.

Någon risk för människors och djurs hälsa vid odling av de genetiskt modifierade potatisklonerna bedöms inte föreligga.

Med hänvisning till det ovan anförda och vad som i övrigt framkommit av utredningen i ärendet bedömer Jordbruksverket att utsättningen är godtagbar ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt. Detta förutsatt att odlingen och hanteringen i övrigt av de genetiskt modifierade potatisklonerna genomförs i enlighet med vad sökanden angivit i ansökan och med iakttagande av de åtgärder som framgår av nedan angivna villkor. Jordbruksverket anser vidare att utsättningen är etiskt försvarbar.

Beslut

Jordbruksverket beslutar härmed att ge Sveriges lantbruksuniversitet tillstånd att under 1999 genomföra avsiktlig utsättning av de i ansökan angivna genetiskt modifierade potatisklonerna i Halmstad kommun.

För att tillståndet skall gälla måste utsättningen och hanteringen i övrigt av de genetiskt modifierade potatisklonerna utföras i enlighet med vad Sveriges lantbruksuniversitet angivit i ansökan, om ej annat framgår av nedan angivna villkor:

1. Sveriges lantbruksuniversitet skall skriftligen informera den berörda kommunen samt genom massmedia lokalt informera allmänheten om de planerade utsättningarna. Det skall i denna information klart framgå i vilken kommun försöken kommer att utföras. Kopior av den genomförda informationen skall ha inkommit till Jordbruksverket innan utsättningen påbörjas.
2. Alla utsättningsytor skall mätas ut i förhållande till fasta punkter i landskapet så att de lätt kan återfinnas. En karta som anger respektive utsättnings exakta belägenhet skall inkomma till Jordbruksverket innan utsättningarna påbörjas.
3. Sveriges lantbruksuniversitet skall ge försöksutförarna noggranna skriftliga instruktioner för utsättningarnas utförande och skötsel, särskilt beträffande skörd och efterbehandling av utsättningsytorna. En kopia av de skriftliga instruktionerna skall ha inkommit till Jordbruksverket innan utsättningarna påbörjas.
4. Sättningen av potatisen skall utföras så att knölarna inte blir lättåtkomliga för djur.
5. Inom en vecka efter det att utsättningen slutförts skall anmälan om detta ha inkommit till Jordbruksverket. Denna anmälan skall innehålla uppgifter om försöksytornas storlek och utsättningsdatum.
6. De skördade potatisknölarna skall transporteras, hanteras och lagras på ett sådant sätt att spridning förhindras. Vid all transport och lagring, oavsett om knölarna skall användas vidare eller destrueras, skall det genom märkning framgå att det är frågan om genetiskt modifierad potatis.

7. De skördade potatisknölarna skall efter skörd destrueras genom ångning eller autoklivering om de inte skall användas för analyser. Rester av knölar från analyserna skall destrueras.
8. Uppkomsten av potatisplantor under den efterkommande ettåriga trädan skall registreras och plantor och knölar destrueras. Försöksfältet får inte ogräsbekämpas innan eventuella kvarvarande plantor har hunnit komma upp.
9. På anmodan av Jordbruksverket skall Sveriges lantbruksuniversitet sända in gjorda noteringar och registreringar vad gäller förekomsten av potatisplantor och andra iakttagelser på försöksplatserna under det följande året (2000).
10. För utsättningens genomförande, från sättning till skörd, och den efterföljande hanteringen för såväl platsen för utsättningen som genetiskt modifierat växtmaterial som härrör från den genomförda utsättningen föreligger en rapporteringskyldighet för Sveriges lantbruksuniversitet gentemot Jordbruksverket. Rapport skall ha inkommit till Jordbruksverket senast den 31 december 1999. Rapporten skall omfatta:
 - vidtagna åtgärder och i utsättningarna gjorda observationer,
 - hanteringen av skördat genetiskt modifierat växtmaterial, vilket inkluderar vid skörden överblivet växtmaterial, växtmaterialrester från utförda analyser, lagerhållning och all destruktion av genetiskt modifierat material som genomförts,
 - slutsatser som gjorts av Sveriges lantbruksuniversitet avseende risker för människors och djurs hälsa samt miljön.

Hur man överklagar

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni skriva till Miljöödomstolen i Växjö. Skrivelsen ställs alltså till Miljöödomstolen men skall skickas eller lämnas till **Statens jordbruksverk, 551 82 Jönköping**. I skrivelsen skall Ni ange vilket beslut Ni överklagar och den ändring i beslutet Ni begär. Överklagandet skall ha kommit in till Jordbruksverket inom tre veckor från den dag då Ni fick del av beslutet.

Detta ärende har avgjorts av generaldirektören efter föredragning av handläggaren Johanna Nyström. I ärendets slutliga handläggning har även deltagit tillförordnade planeringschefen Rolf Köhler, avdelningscheferna Carl Johan Lidén och Ellinor Persson, enhetschefen Gabriella Cahlin, handläggarna Anna-Clara Brunsson och Staffan Eklöf samt juristerna Sophia Thollander och Göran Öster.

Ingbritt Irhammar

Johanna Nyström

Övriga upplysningar

Utöver vad som anges i ovan angivna villkor får Jordbruksverket erinra om de försiktighets- och aktsamhetskrav som föreskrivs i 2 kap. 3 § miljöbalken och i 14-16 §§ Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1995:45) om genetiskt modifierade växter.

För utsädesodlingar skall Statens jordbruksverk föreskrifter (SJVFS 1995:90) om certifiering av utsädespotatis tillämpas.

Jordbruksverket vill även framhålla att ett tillstånd av aktuellt slag inte innebär ett ställningstagande till en eventuell kommande ansökan om marknadsgodkännande.

Slutligen vill Jordbruksverket upplysa om att ett tillstånd av aktuellt slag får, enligt 24 kap. 3 § miljöbalken, återkallas helt eller delvis bl.a. om det till följd av verksamheten har uppkommit någon olägenhet av väsentlig betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts eller om något villkor inte har följts och avvikelserna inte är av ringa betydelse.

Kopia till:

Gentekniknämnden

Naturvårdsverket

Kemikalieinspektionen

Sveriges lantbruksuniversitet, Avdelningen för växtförädling

Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för ekologi och växtproduktionslära

Lunds universitet, Ekologihuset

Stockholms universitet, Enheten för populationsgenetik

Lantbrukarnas Riksförbund

Svenska Naturskyddsföreningen

Ekologiska Lantbrukarna